

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สุดในบรรดาสถาบันต่าง ๆ ในสังคม¹ ที่เราจะพบเห็นได้ในทุกแบบและทุกระดับของวัฒนธรรม ทฤษฎีทางการหน้าที่ของครอบครัวได้พยายามที่จะอธิบายถึงการมีอยู่ของครอบครัวโดยแสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีการหน้าที่ (ซึ่งก็คือมีกิจกรรมต่าง ๆ) ที่มีผลต่อการอยู่รอดของสังคม การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันครอบครัวย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสถาบันอื่น ๆ ที่มารวมประกอบกันเข้าเป็นสังคม² และในทางกลับกันการเปลี่ยนแปลงในสถาบันอื่น ๆ ก็ย่อมมีผลกระทบต่อครอบครัวด้วย

ก่อนที่จะพูดถึงครอบครัวกันต่อไป ขอให้เรามาทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า "ครอบครัว" กันเสียก่อน คำว่า "ครอบครัว" นั้น มีท่านผู้รู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปหลายอย่าง แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะยึดให้ความหมายที่ว่า "ครอบครัว" หมายถึงกลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต การสมรส และอาศัย

¹ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟูง, "ครอบครัวในสังคมไทย" แขนกตำราและคำบรรยาย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 1. (โรเนียว).

² C.C. Harris, The Family (New York : Praeger Publishers, 1969), p. 94.

อยู่ร่วมกัน¹ ครอบครัวมีอยู่ด้วยกันหลายแบบ² แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงสองแบบเท่านั้น คือ ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) และครอบครัวขยาย (extended family) ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา และบุตร นอกจากนั้นแล้วยังอาจมีญาติสนิท เช่น บิดามารดา พี่หรือน้องของ สามี หรือภรรยา หรือของทั้งสองฝ่ายรวมไปถึงคนในอาศัยอยู่ด้วย และครอบครัวขยาย (extended family) หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบไปด้วยครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) อย่างน้อยที่สุดสองครอบครัวขึ้นไป เมื่อเป็นที่เข้าใจและปรับความเห็นให้ตรงกันเช่นนี้แล้วก็ทำการศึกษากันต่อไปได้

ในสังคมตะวันตกสมัยก่อน ญาติพี่น้องที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตจะรวมกันอยู่ในครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ที่เรียกว่า ครอบครัวขยาย (extended family)³ ญาติพี่น้องที่อยู่รวมกันนี้จะมีภาระหน้าที่ที่สำคัญมาก โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยผลิตทาง เศรษฐกิจ การให้การอบรมศึกษา การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การควบคุมทางการเมือง และอื่น ๆ⁴ แต่ในสังคมสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง ครอบครัวขยายมีจำนวนลดน้อยลงและครอบครัวเดี่ยวได้เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้กลายมาเป็นครอบครัวที่เป็นหน่วยหลักของสังคม

¹ จูรี จุลละเกศ, มานุษยวิทยาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพินทยา, 2516), หน้า 70.

² สนิท สมักรการ, มีเงินก็นับว่าน้องมีทองก็นับว่าพี่: ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจเทรคดิง, 2519), หน้า 118-119.

³ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, "ครอบครัวในสังคมไทย" หน้า 1.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

สาเหตุที่ทำให้ครอบครัวขยายมีจำนวนลดน้อยถอยลงและครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้น เป็นที่เชื่อกันว่าเป็นผลมาจากการกลายเป็นเมืองอุตสาหกรรม ดังที่ Ralph H. Turner ศึกษาพบในผลงานของ Raymond Firth ซึ่ง Raymond Firth ได้สรุปถึงสาเหตุที่สังคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยวไว้ว่า ระบบการจ้างงานในสังคมอุตสาหกรรมทำให้คนชนบทอพยพเข้ามาหางานทำในเมือง มีรายได้เป็นของตัวเองและไม่ต้องพึ่งพาอาศัยญาติอีกต่อไป แต่งานแล้วมีความรับผิดชอบต่อภรรยาและบุตรภายในครอบครัวของตนเท่านั้น ทำให้ญาติพี่น้องอาวุโสที่เคยมีอำนาจในการรับผิดชอบและควบคุมความประพฤติของครอบครัวขยายแต่เดิมมามีอำนาจลดน้อยลง การทำงานของสตรีก็ทำให้สายสัมพันธ์ทางเครือญาติเสื่อมลง นอกจากนี้ สิ่งแปลกใหม่ในสังคม เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค การศึกษา และการสหพันธการ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้ชายและหญิงหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวของตนมากกว่าที่จะนำไปใ้ญาติ¹ ในการศึกษาเกี่ยวกับผลงานของ Talcott Parsons Hyman Rodman ได้วิจารณ์ว่า Parsons พูดยังครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยว (isolated nuclear family) ที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตร ที่แยกตัวเป็นอิสระทางค่านิยมที่อยู่อาศัยและค่านิยมเศรษฐกิจไปจากครอบครัวดั้งเดิม (family of orientation) ของคฤสมรส ครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยวนี้มีความสัมพันธ์กับกระบวนการของอุตสาหกรรม กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้ต้องมีโรงงานที่ใหญ่โต มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย และต้องผลิตสินค้าคราวละจำนวนมาก ๆ ครอบครัวขยายไม่สามารถทำการผลิตเช่นนั้นได้ ทำให้คนต้องออกจากครอบครัวของตนไปทำงานในที่ต่าง ๆ ตามความต้องการของโรงงาน และการทำงานนั้นก็ใช้ความรู้ความสามารถ และทักษะของตนเองโดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากคนที่เป็ญาติพี่น้องกัน แม้ว่าความช่วยเหลือของญาติจะยังมีอยู่บ้างก็ตามแต่ก็ลดความสำคัญลงไป เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมสมัยก่อน Parsons

¹Ralph H. Turner, Family Interaction (New York : John Wiley & Sons, 1970), pp. 417-418.

คิดว่า ครอบครัวไม่เพียงแต่สูญเสียการหน้าที่ทางด้านการผลิตทางเศรษฐกิจไปเท่านั้น แต่ยังสูญเสียการหน้าที่ทางด้านอื่น ๆ ไปอีกด้วย โดยมีสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน เพื่อน โรงพยาบาล และสมาคมต่าง ๆ เข้ามาทำหน้าที่ซึ่งแต่เดิมมานั้นเคยเป็นการหน้าที่ของครอบครัวทำให้ครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างมากขึ้น และในปัจจุบันนี้ ครอบครัวก็เหลือการหน้าที่เพียงด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการให้ความอบอุ่นทางใจ รวมไปถึงความรักแก่คนภายในครอบครัวของตนเท่านั้นเอง¹ และ Goode ได้สรุปถึงแรงกดดันของระบบอุตสาหกรรมที่มีต่อโครงสร้างของครอบครัว ดังนี้

1. การพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้คนอพยพจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ทำให้ญาติพี่น้องติดต่อกันน้อยลง และสนิทสนมกันน้อยลง

2. การพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้คนที่เป็ญาติพี่น้องกันมีการเลื่อนชั้นทางสังคมไม่เท่ากัน กล่าวคือ บางคนอาจเลื่อนชั้นขึ้นไปอย่างรวดเร็ว บางคนอาจไม่เลื่อนเลย ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันในรูปแบบของชีวิต ธรรมเนียม รายได้ ฯลฯ และทำให้ติดต่อกันได้ยากขึ้น

3. ระบบหน่วยงาน กระบวนการ และองค์การ ของสังคมเมืองอุตสาหกรรมได้เข้ามาแก้ไขปัญหาทางด้านต่าง ๆ เช่น การรักษาความสงบ การป้องกันชุมชน การช่วยเหลือด้านการศึกษา การให้ยืมเงิน เป็นต้น แทนกลุ่มเครือญาติ ทำให้กลุ่มเครือญาติหมดความสำคัญลง

¹Hyman Rodman, "Talcott Parsons' View of the Changing American Family," in Marriage, Family and Society: a Reader, ed. Hyman Rodman (New York : Random House, 1966), pp. 263-265.

4. การพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เกิดโครงสร้างทางค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความสำเร็จ โดยอาศัยความสามารถส่วนตัว (achievement) มากกว่าคุณสมบัติที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งคนจะต้องช่วยตัวเองโดยไม่หวังพึ่งญาติ

5. การแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ทำในงานใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาอย่างมากมาย คนสามารถหางานทำได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยญาติ¹

การที่นักทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นได้พยายามอธิบายถึงความเสื่อมของเครือญาติที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของครอบครัวคือการเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว และการที่ Parsons พูดถึงครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยว ทำให้คนอ่านตีความหมายออกไปกว้างไกลกว่านั้นอีกว่า จะไม่มีการติดต่อกันในระหว่างเครือญาติที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยวเดียวกัน และจะไม่มีการติดต่อกันในระหว่างสมาชิกซึ่งเคยอยู่ในครอบครัวดั้งเดิม (family of orientation) เดี่ยวกันมาก่อนเลย แนวความคิดดังกล่าวข้างต้นเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไปมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้เองจึงได้มีนักทฤษฎีทางสังคมวิทยา เช่น Sussman, Litwak และ Young and Willmott เกิดความสงสัยในแนวความคิดดังกล่าวมาแล้วขึ้นมา และทำการศึกษาว่า ครอบครัวในเมืองที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว หรือครอบครัวขยาย และครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันมีการติดต่อช่วยเหลือกันอย่างไร มากน้อยแค่ไหน สำหรับในสังคมเมืองที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยนั้น ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาค้นคว้ามาก่อนอย่างจริงจัง จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบของครอบครัว และการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันว่าจะมีรูปแบบเป็นอย่างไร มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างไปจากการค้นพบในสังคมตะวันตกอย่างไร

¹William J. Goode, World Revolution and Family Patterns (New York : The Free Press of Glencoe, 1963), pp. 369-370.

การสำรวจการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับซึ่งได้กระทำมาแล้ว

Sussman อ้างว่า นักสังคมวิทยา เช่น Durkheim, Simmel, Toennies และ Mannheim ได้พยายามชี้ให้เห็นว่าครอบครัวในสังคมเมืองเป็นครอบครัวที่แยกตัวอยู่โดดเดี่ยว นักทฤษฎีเหล่านี้มีสมมติฐานว่ารูปแบบของการดำรงชีวิตภายในสังคมเมืองจะแตกต่างไปจากการดำรงชีวิตในสังคมชนบท กล่าวคือ ชีวิตในสังคมเมืองเป็นชีวิตที่มีการแบ่งงานกันทำที่ต้องการความชำนาญเฉพาะอย่าง กลุ่มญาติพี่น้องจะมีการหน้าที่น้อยลง ครอบครัวจะมีขนาดเล็กกลายไปเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตรที่ยังไม่แต่งงาน ครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวเป็นอิสระจากเครือญาติอื่น ๆ นี้เป็นครอบครัวที่ปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของระบบอุตสาหกรรมอันเป็นระบบที่คนต้องพร้อมที่จะทำการย้ายถิ่นเข้าไปในที่ที่คนจะหางานทำได้หรือในที่ที่มีโอกาสที่จะหางานที่ดีกว่าเดิมทำได้ และนักทฤษฎีสังคมวิทยาชาวอเมริกัน เช่น Parsons ก็สนับสนุนทฤษฎีครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยว (isolated nuclear family) ดังกล่าวมาแล้ว โดย Parsons ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตรที่แยกตัวโดดเดี่ยวออกไปจากครอบครัวดั้งเดิม (family of orientation) เป็นครอบครัวที่เหมาะสมกับสังคมอุตสาหกรรมที่มีการเลื่อนชั้นทางสังคม และมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย²

¹Marvin B. Sussman, "Relationship of Adult Children with their Parents in The United States," in Social Structure and the Family : Generational Relations, eds. Ethel Shanas and Gordon F. Streib (Engle wood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1965), p. 64.

²Marvin B. Sussman and Lee G. Burchinal, "Kin Family Network : Unheralded Structure in Current Conceptualizations of Family Functioning," in Kinship and Family Organization, ed. Farver Bernard (New York : John Wiley & Sons, 1966), p. 124.

Rosser and Harris อ่างในหนังสือเรื่อง *The Family and Social Change* ว่า การมองครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยวไปจากเครือญาติ เป็นเรื่องปกติธรรมดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อเขียนของนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ตัวอย่างเช่น Ruth Benedict ศึกษาชีวิตครอบครัวชาวอเมริกัน เรื่อง "The Family : Genus Americanum" ในหนังสือชื่อ *The Family : Its Function and Destiny* โดยไม่ได้กล่าวถึงสายสัมพันธ์ทางเครือญาติที่กว้างไกลไปกว่าญาติภายในครอบครัวเดี่ยวเลย Margaret Mead ศึกษาเรื่อง "The Contemporary American Family as an Anthropologist Sees It" ในหนังสือชื่อ *Social Perspective on Behavior* โดยกล่าวถึงครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา และบุตรที่อาศัยอยู่รวมกันภายในอพาร์ทเมนต์ ที่มีสามห้องนอนโดยไม่มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในระยะหนึ่งพันไมล์ Ralph Linton ศึกษาเรื่อง "The Natural History of the Family" ในหนังสือชื่อ Ruth Anshen ซึ่งกล่าวถึงครอบครัวในสังคมเมืองที่มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติที่อ่อนแอ โดยเขียนไว้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วคนที่อาศัยอยู่ในเมืองจะคิดถึงญาติภายนอกครอบครัวของตนก็ต่อเมื่อจะส่งการคอวยพรวันคริสตมาสไปให้ญาติหรือไม่กี่ในโอกาสที่ญาติจะมาเยี่ยมครอบครัวของตนเท่านั้นเอง Nel Anderson เขียนถึงชุมชนเมือง ในหนังสือเรื่อง *The Urban Community* ว่าอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ และอิทธิพลทางด้านอื่น ๆ จะมีผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวภายในสังคมเมือง โดยทำให้ครอบครัวขยายมีจำนวนลดน้อยลง สมาชิกของครอบครัวจะเหลือเพียงครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วย บิดา มารดา และบุตร ซึ่งน้อยนักที่จะมีญาติอื่น ๆ อาศัยอยู่ด้วย¹

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวความคิดที่มองว่า ครอบครัวขยาย (extended family) เป็นครอบครัวที่ไม่เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ จึงทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยวออกไปจากเครือญาติขึ้นมาภายในสังคมเมือง ความคิดเช่นนี้ได้เป็น

¹Colin Rosser and Christopher Harris, *The Family and Social Change* (London : Routledge and Kegan Paul, 1965), pp. 20-21.

ที่ยอมรับกันในหมู่นักสังคมวิทยาโดยไม่มีข้อสงสัยกันมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้เองจึงได้มีผู้ให้เหตุผลคัดค้านความคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ที่สำคัญ ๆ คือ Sussman, Litwak และ Young and Willmott

✓ Sussman เขียนไว้ว่า การยอมรับทฤษฎีครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยว (isolated nuclear family) ที่มีสมมติฐานที่ไม่ถูกต้องว่า "ไม่ค่อยมีการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกัน" เป็นสมมติฐานที่ถูกต้องโดยไม่คู่ถึงข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ก็จะทำให้เกิดความผิดพลาดในการที่จะบรรยายถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและการช่วยเหลือกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกัน¹ ทั้งนี้เป็นเพราะมีการค้นพบว่ามีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติกัน Sussman พยายามรวบรวมผลงานการวิจัยต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกัน หลักฐานต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้นี้ต่างก็แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องต่อกันอย่างน่าประหลาดว่า คนส่วนมากยังคงมีการติดต่อกับญาติพี่น้องของตนเป็นอย่างดี และความสัมพันธ์ทางเครือญาตินี้ก็ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะเพียงการติดต่อกันในระหว่างบิดามารดาและบุตร ซึ่งเคยอาศัยอยู่ภายในครอบครัวดั้งเดิมเดียวกันมาก่อนเท่านั้น แต่ยังมี การติดต่อกันในระหว่างเครือญาติที่กว้างไกลไปกว่านั้นอีก ตัวอย่างเช่น Morris Axelrod ศึกษาตัวอย่าง 749 คน ในเมือง Detroit พบว่า คนส่วนมากติดต่อกับญาติภายนอกครอบครัวของตนมากกว่าที่จะติดต่อกับเพื่อน เพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงาน ประมาณครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบว่าพบกับญาติอาทิศยละครั้ง เกือบสามในสี่ของ

¹ Marvin B. Sussman and Lee G. Burchinal, "Kin Family Network: Unheralded Structure in Current Conceptualizations of Family Functioning," in Kinship and Family Organization. ed. Farver Bernard, p. 125.

ตัวอย่างพบญาติประมาณเดือนละครั้งหรือมากกว่า¹ Bell และ Boat ศึกษาชายที่มีอายุมากกว่า 21 ปี จากตัวอย่าง 701 คนใน San Francisco พบว่า เกือบร้อยละ 90 ของตัวอย่างมีการติดต่อย่างใกล้ชิดและสนิทสนมกับญาติมากกว่าที่จะติดต่อกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน และพบว่าเครือข่ายจะมีความสำคัญที่สุดในการที่จะให้ความช่วยเหลือในยามวิกฤต² Sussman ศึกษาตัวอย่าง 80 คน ในเมือง Cleveland พบว่า ญาติพี่น้องจะอาศัยอยู่ใกล้ ๆ กัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์กับบิดามารดาและพี่น้อง ความช่วยเหลือที่ให้แก่กันอาจเป็นความช่วยเหลือในระหว่างที่มีการเจ็บป่วย ความช่วยเหลือทางด้านการเงิน การข่วยเลี้ยงดูเด็ก หรือการให้คำแนะนำก็ได้ และคนส่วนมากมักจะขอความช่วยเหลือจากญาติก่อนที่จะขอจากคนอื่นในยามที่มีความต้องการจำเป็น³

ในที่สุด Sussman ก็ได้สรุปผลงานการวิจัยต่าง ๆ ที่ค้นพบถึงระบบของการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวของบิดามารดาและครอบครัวของ

¹Morris Axelrod, "Urban Structure and Social Participation," American Sociological Review 21 (February 1956): 16.

²Wendell Bell and Marion D. Boat, "Urban Neighbourhoods and Informal Social Relations," American Journal of Sociology 62 (January 1957): 395-396.

³Marvin B. Sussman, "The Isolated Nuclear Family: Fact or Fiction," in Selected Studies in Marriage and the Family, eds. Robert F. Winch, Robert Mc Ginnis and Herbert R. Barringer (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1962), pp. 49-57.

บุตรที่แต่งงานไปแล้ว ivo ดังนี้

1. การช่วยเหลือมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การแลกเปลี่ยนบริการ ของขวัญ คำแนะนำ และการช่วยเหลือทางการเงิน
2. รูปแบบของความช่วยเหลือมักจะมีมากในครอบครัวของชนชั้นกลาง และครอบครัวของชนชั้นต่ำ จากการศึกษาอย่างกว้างขวาง พบว่า มีอยู่เพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นเองที่ไม่มี การให้หรือรับความช่วยเหลือในระหว่างคนที่เป็ญาติกัน
3. การแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือในระหว่างคนที่เป็ญาติกันจะเป็นไปได้หลายทาง เช่น บิดามารดาให้ความช่วยเหลือแก่บุตร บุตรให้ความช่วยเหลือแกบิดามารดา พี่น้องให้ความช่วยเหลือแก่พี่น้อง และบางทีอาจได้รับความช่วยเหลือจากญาติทาง ๆ แม้ว่าจะไม่บ่อยนักก็ตาม อย่างไรก็ตามโดยทั่ว ๆ ไปแล้วมักจะพบว่าบิดามารดาจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่บุตร
4. แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในจำนวนเงินที่ได้รับมาจากครอบครัวชนชั้นกลางและชนชั้นต่ำ แต่ก็ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางด้านอัตราส่วนที่ครอบครัวในสองชนชั้นนี้ จะทำการแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือกันทางด้านเศรษฐกิจในรูปแบบอื่น
5. ความช่วยเหลือทางการเงินจะได้รับมากที่สุดในช่วงแรก ๆ ของชีวิตสมรสโดยบิดามารดามักจะสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมรสที่แต่งงานกันตามแบบที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมากกว่าการแต่งงานแบบไม่เป็นที่ยอมรับ เช่น พวกกันหนี่รักกันเอง หรือแต่งงานกับคนต่างเชื้อชาติ การช่วยเหลืออาจแผ่

¹Marvin B. Sussman and Lee G. Burchinal, "Kin Family Network: Unheralded Structure in Current Conceptualizations of Family Functioning," in Kinship and Family Organization, ed. Farver Bernard, pp. 127-131.

มาในรูปของเงินก้อน หรือของขวัญที่มีค่าที่ให้ไปในงานแต่งงาน คลอดบุตร วันคริสตมาส วันครบรอบแต่งงาน หรือวันเกิด บิคามารดาจะให้ความช่วยเหลือมากขึ้นถ้าบุตรแต่งงานไปในขณะที่ยังพึ่งตัวเองไม่ได้ เช่น แต่งงานไปในขณะที่ยังเรียนหนังสืออยู่ในชั้นมัธยม หรือวิทยาลัย

ครอบครัวที่เป็นญาติกันจะมีการหน้าที่ที่สำคัญ คือ การหน้าที่ทางด้านการเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกัน การหน้าที่ทางด้านการสนทนา การและการประกอบพิธีกรรมร่วมกัน ผลการวิจัยที่สำคัญ ๆ คือ

1. ความยากลำบากในการที่จะสร้างความสัมพันธ์แบบปรองดองขึ้นมาภายนอกครอบครัวของคนที่ย้ายอยู่ในเขตเมืองทำให้ครอบครัวของญาติยังคงมีความสำคัญต่อคนที่เป็ญาติพี่น้องกัน
2. ครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันของชนชั้นต่ำที่ย้ายอยู่ในเขตเมืองจะมารวมตัวกัน และใช้เวลาว่างไปในค่านันทนาการร่วมกัน
3. คนที่ย้ายอยู่ในเขตเมือง จะไปเยี่ยมญาติเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงจะไปเยี่ยมเพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงานเป็นอันดับต่อไป
4. พวกคนชั้นกลางที่ย้ายอยู่ในเขตเมืองมีความต้องการที่จะติดต่อกับญาติพี่น้องของตน แต่ระยะทางที่อยู่ห่างไกลกันจะเป็นปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการติดต่อกัน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันจะมีขอบเขตกว้างขวางมากไปกว่าการติดต่อกับบิคามารดาและพี่น้องของตน ในกรณีนี้ มีการพบว่าคนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองยังคงมีการติดต่อกับลูกพี่ลูกน้องและญาติอื่น ๆ ของคนอีกอย่างมากมาย ในการติดต่อกันนั้นจะมีการสนทนาและการประกอบพิธีกรรมร่วมกัน นอกจากนั้นยังมีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในค่านต่าง ๆ อย่างมากมายอีกด้วย

ในความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันนั้น จะมีกิจกรรมที่จะต้องกระทำกันตลอดทั้งปี หรือในบางโอกาส ดังนี้

1. ญาติพี่น้องจะช่วยทำกิจกรรมให้แกกัน เช่น ช่วยไปซื้อของให้อยู่เป็นเพื่อนชายเลี้ยงเด็ก และให้คำแนะนำปรึกษา เป็นต้น

2. บุตรและญาติอื่น ๆ จะให้ความช่วยเหลือแก่คนชรา เช่น ใ้การดูแลเอาใจใส่ ให้อาศัยอยู่ควย อยู่เป็นเพื่อน ช่วยไปซื้อของให้ ช่วยทำงานบ้าน ใช้เวลาว่างร่วมกันและอื่น ๆ การกระทำเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบของบุตรและญาติอื่น ๆ ที่พึงจะมีต่อญาติผู้ใหญ่โดยความสมัครใจและมีต้องมีกฎหมายบังคับไว้

3. ครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันจะให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวหรือคนชนบทที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในเมือง การให้ความช่วยเหลือนี้จะมีขอบเขตทั้งแก่การหาที่อยู่อาศัยให้หางานให้ทำ และอื่น ๆ รวมไปถึงการช่วยเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตจากแบบชนบทมาเป็นแบบเมืองด้วย

4. ครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันจะให้ความช่วยเหลือแก่กันในบางโอกาส เช่น ให้ความช่วยเหลือในงานแต่งงาน หรือให้ความช่วยเหลือในยามวิกฤติ เช่น ตาย อุบัติเหตุประสบกับความหายนะ และประสบกับปัญหาส่วนตัว เป็นต้น ในโอกาสเช่นนั้นคนมักจะขอความช่วยเหลือจากญาติมากกว่าที่จะไปขอความช่วยเหลือจากคนอื่น และญาติก็มีความรู้สึกทางค่านิยมธรรมที่จะต้องให้ความช่วยเหลือและบริการแก่ญาติที่ต้องการความช่วยเหลือด้วย

5. ญาติพี่น้องจะช่วยให้คนประสบกับความสำเรจในชีวิตและช่วยรักษาสถานภาพของครอบครัวญาติพี่น้องให้คงอยู่ไว้ได้

นอกจาก Sussman ได้สรุปผลงานการวิจัยต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ดังกล่าวแล้ว Sussman ยังได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติขึ้นมาใหม่ โดยมีสมมติฐานว่า ในสังคมเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมสหรัฐอเมริกา มีระบบเครือญาติแบบ extended kin family system กล่าวคือ จะมีการติดต่อและช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางในระหว่างครอบครัวที่เป็น

ญาติสายคู่ (bilateral kin)¹ และญาติทางแนวตั้ง (vertical kin)²
ไปหลายชั่วอายุคน³

ทฤษฎีครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโลกเดี่ยวของ Parsons นอกจากจะได้รับการ
การทำทนายจาก Sussman แล้ว ยังได้รับการทำทนายจาก Litwak อีกด้วย Litwak เก็บ
ตัวอย่างจำนวน 920 จากหญิงนิเวศที่แต่งงานแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางที่อาศัย
อยู่ในเขตเมือง Buffalo แล้วเขียนรายงานขึ้นมาสองเรื่อง เรื่องแรกคือ
"Occupational Mobility and Extended Family Cohesion"⁴

ญาติสายคู่ (bilateral kin) หมายถึง ญาติที่สืบสายมาสองทาง
โดยเสมอกันกล่าวคือ ไม่ว่าจะ เป็นญาติที่สืบสายมาทางฝ่ายชาย หรือญาติที่สืบสายมา
ทางฝ่ายหญิงก็ตามก็ถือว่าเป็นญาติด้วยกันทั้งนั้น ปกติมักจะใช้คำว่า "ญาติสายคู่"
(bilateral kin) คู่กับคำว่า "ญาติสายเดี่ยว" (unilateral kin) ซึ่งใน
คำหลังนี้ หมายถึง ญาติที่สืบสายมาทางฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียง
ฝ่ายเดียวเท่านั้น

ญาติทางแนวตั้ง (vertical kin) หมายถึง ญาติที่รวมสายโลหิตเดียว
กัน เช่น ญาติที่นับตรงขึ้นไป ได้แก่ บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ทวด และญาติที่นับตรง
ลงมา ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ฯลฯ เป็นต้น

³Marvin B. Sussman, "Relationship of Adult Children with their
Parents in The United States," in Social Structure and the Family:
Generational Relations, eds. Ethel Shanas and Gordon F. Streib, p. 63.

⁴Eugene Litwak, "Occupational Mobility and Extended Family
Cohesion," American Sociological Review 25 (February 1960): 9-21.

และอีกเรื่องหนึ่ง คือ "Geographic Mobility and Extended Family Cohesion"¹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบสมมติฐานของ Parsons ที่กล่าวว่า ครอบครัวขยายเป็นครอบครัวที่ไม่เหมาะสมกับสังคมอุตสาหกรรมที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นทางบ้านอาชีพและการเคลื่อนย้ายทางคานูมิศาสตร์ และครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโคคเดี่ยวเป็นครอบครัวเพียงแบบเดียวเท่านั้นที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและสังคมของสังคมเมือง และต้องการชี้ให้เห็นว่า "modified extended family"² เป็นครอบครัวที่มีอยู่และสอดคล้องกับสังคมอุตสาหกรรมที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นทางบ้านอาชีพและการเคลื่อนย้ายทางคานูมิศาสตร์มากกว่าครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโคคเดี่ยวการคนพบของ Litwak สรุปได้ดังนี้ คือ

¹Eugene Litwak, "Geographic Mobility and Extended Family Cohesion," American Sociological Review 25 (June 1960): pp. 385-394.

²modified extended family ตามความหมายของ Litwak หมายถึงครอบครัวในอุดมคติที่ประกอบไปด้วยครอบครัวเดี่ยวหลาย ๆ ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีความเท่าเทียมกัน modified extended family แตกต่างจาก classical extended family ตรงที่ คนที่เป็นญาติพี่น้องกันไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ใกล้กัน ไม่ต้องทำงานอยู่ด้วยกัน ไม่มีการเล่นพรรคเล่นพวก หรือไม่ต้องการใช้อำนาจควบคุมกันตามลำดับอาวุโส และ modified extended family ก็แตกต่างจาก isolated nuclear family ตรงที่ ยังคงมีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวเดี่ยวที่เป็นญาติกัน

การที่ Litwak เรียกครอบครัวเดี่ยวที่มีการติดต่อกับญาติพี่น้องที่ไม่ได้อาศัยอยู่ภายในครอบครัวของตนว่า "modified extended family" ทำให้เกิดความสับสนในด้านการใช้ถ้อยคำ เพราะแท้จริงแล้ว modified extended family มีความหมายเพียงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวเดี่ยวหนึ่งกับคนในครอบครัวเดี่ยวอื่น ๆ เท่านั้นเองไม่ได้มีความหมายถึงความสัมพันธ์ของคนที่ไม่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายเดียวกันเลย

1. ครอบครัวของชนชั้นกลางในสังคมเมืองมีโครงสร้างของ
extended kin family

2. ครอบครัวในสังคมเมืองยังคงมีความสัมพันธ์กับเครือญาติ

3. การเคลื่อนย้ายทางบ้านอาชีพไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่าง
เครือญาติในการที่จะให้คำแนะนำ การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การให้ที่
พักอาศัยชั่วคราว และการให้ความช่วยเหลือในด้านการย้ายถิ่น

4. การเคลื่อนย้ายทางบ้านภูมิศาสตร์ เป็นเงื่อนไขที่ไม่จำเป็นต่อความ
สัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติกัน

5. ครอบครัวขยายแบบเก่า (classical extended family)

ที่มีอยู่ในสังคมชนบท หรือครอบครัวขยายของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นครอบครัวที่ไม่เหมาะสม
กับสังคมสมัยใหม่ ครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยวไม่ใช่ครอบครัวที่เหมาะสม
กับสังคมเมือง แต่ที่จริงแล้วครอบครัวที่เหมาะสมกับสังคมเมืองก็คือ ครอบครัวเดี่ยวที่
ยังมีการติดต่อกับญาติพี่น้อง

ความคิดในเรื่องครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวโดดเดี่ยวเป็นผลมาจากการกลายเป็นเมืองอุตสาหกรรม ก็ได้รับการทดสอบในหมู่นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษด้วย สถาบัน
ชุมชนศึกษา (The Institute of Community Studies) ซึ่งเป็นกลุ่มของนัก
วิจัยซึ่งตั้งขึ้นมาและอำนวยการโดย Dr. Michael Young ได้ทำการศึกษาเรื่อง
"Family and Kinship in East London" จากเขตเมือง Bethnal Green
ในลอนดอนตะวันออกโดยหวังว่าจะพบครอบครัวขยายในอดีตที่ประกอบไปด้วยบิดา
มารดา บุตร ลูก ป้า น้า อา หลาน ลูกพี่ลูกน้อง ลดขนาดลงมาเป็นครอบครัวเดี่ยว
ขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา และบุตร ที่แยกตัวออกไปจากเครือญาติ
แต่การศึกษาของพวกเขากลับพบว่า ครอบครัวขยายยังคงมีอยู่ในเมืองที่ทำการศึกษา

นั้น¹ และพบว่าคนที่เป็ญาติพี่น้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมารดา กับบุตรสาวที่แต่งงานไปแล้วจะอาศัยอยู่ใกล้กัน มีการติดต่อช่วยเหลือกัน โดยมารดาจะให้ความช่วยเหลือแก่บุตรสาวในยามคลอดบุตร เจ็บป่วย ในยามวิกฤติหรือยามที่มีความต้องการจำเป็นต่าง ๆ²

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาเรื่องครอบครัวและเครือญาติอยู่น้อยมากในสังคมไทย นักมานุษยวิทยาหลายคนเข้าไปทำการศึกษาร้อยครอบครัวและเครือญาติในสังคมชนบท ทำให้เรามีความรู้เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและเครือญาติของสังคมไทยอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ และยังไม่กระจ่าง โดยเฉพาะในสังคมชนบทเท่านั้น สำหรับในสังคมเมืองเรายังมีความรู้ในเรื่องนี้อยู่ไม่มากนัก การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องครอบครัวและเครือญาติขึ้นมาอีกแม่จะไม่มากนักก็ตาม โดยจะทำการศึกษาร้อยครอบครัวตัวอย่างจำนวน 100 ครอบครัวที่มีบุตรอย่างน้อยสองคนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จากครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่นอันเป็นครอบครัวที่อยู่ในสังคมเมืองที่มีการพัฒนาทางคานอุตสาหกรรมว่าจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย ซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาถึงสมาชิกของครัวเรือนว่าประกอบไปด้วยใครบ้าง มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และจะทำการศึกษาถึงรูปแบบของการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันโดยดูถึง การติดต่อช่วยเหลือกันในระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์กับบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์และญาติอื่น ๆ ในเรื่องของการติดต่อกับญาติพี่น้องนั้นจะเป็นการศึกษาถึงการติดต่อกันแบบ face-to-face

¹Michael Young and Peter Willmott, Family and Kinship in East London (London : Routledge and Kegan Paul, 1957), pp. xv-xvi.

²Ibid., pp. 33-39.

คือการพบปะแบบเห็นหน้ากัน โดยจะถามถึงการพบกันว่า พบกันเมื่อไรพบกันที่ไหน และพบกันบ่อยแค่ไหน เป็นต้น คำถามที่สร้างขึ้นมาต้องการที่จะวัดว่าระยะทางระหว่างครอบครัวจะมีความสัมพันธ์กับระยะของการติดต่อและความถี่ของการติดต่อหรือไม่ ส่วนในเรื่องของความช่วยเหลือนั้นจะเป็นการศึกษาถึงการแลกเปลี่ยน การให้ และการรับความช่วยเหลือในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติกันภายในระยะหนึ่งปี ก่อนการสัมภาษณ์ มีการให้และรับความช่วยเหลือในค่านต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งในเก้าค่าน ดังที่จะกล่าวต่อไปหรือไม่ คือ การให้เงิน การยืมเงิน การหางาน การเลี้ยงดูบุตร คำแนะนำ ของขวัญ ที่พักอาศัย การเยี่ยมญาติที่เจ็บป่วย และความช่วยเหลือในงานศพ

การศึกษาครั้งนี้ มีสมมติฐานของการวิจัยดังนี้

1. ครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่น เป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามีภรรยา และบุตร ที่อาจมีญาติสนิท เช่น บิดา มารดา พี่หรือน้องของสามี หรือภรรยา หรือของทั้งสองฝ่ายรวมไปถึงคนในอาศัยอยู่ด้วย
2. จะมีการติดต่อกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกัน
3. จะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติกัน

เนื่องจากเรื่องครอบครัวและเครือญาติเป็นเรื่องยากและมีขอบเขตกว้างขวางที่จะทำการศึกษา การที่จะเข้าใจถึงรูปแบบและลักษณะของครอบครัวและเครือญาติ จึงจำเป็นต้องอาศัยเวลาและจำนวนเงินเป็นอย่างมาก แต่การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและการเงินจึงทำให้ไม่อาจทำการศึกษารายละเอียดอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งเท่าที่ควร แต่ก็เป็นที่หวังว่าการศึกษาครั้งนี้จะช่วยทำให้เข้าใจถึงลักษณะของครอบครัวและรูปแบบของ การติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันของครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่นอันเป็นส่วนหนึ่งของระบบครอบครัว และเครือญาติที่มีอยู่ในสังคมเมืองของประเทศไทย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การศึกษาเรื่องครอบครัวและเครือญาติในเคหะชุมชนคลองจั่น จะมีประโยชน์ในแง่วิชาการ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะของครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่นว่า มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย
2. ทำให้ทราบถึงรูปแบบของการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติกันว่ามี การติดต่อช่วยเหลือกันอย่างไรมากน้อยแค่ไหน
3. ทำให้ทราบถึงทฤษฎี แนวความคิด และการศึกษาอย่างคร่าว ๆ ที่ได้ทำกันมาแล้วในต่างประเทศ เป็นการปูพื้นฐานสำหรับผู้สนใจจะทำการศึกษารื่องนี้ในชั้นต่อ ๆ ไป
4. ทำให้ทราบว่าลักษณะของครอบครัวและรูปแบบของการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติกันของประเทศไทย จะมีความสอดคล้องต่อกันหรือแตกต่างกันไปจากการค้นพบในต่างประเทศ ประโยชน์ในข้อนี้จะมีผลต่อการพัฒนาทฤษฎีในเรื่องครอบครัวและเครือญาติในชั้นต่อ ๆ ไป